

уряду, нових відносин бачиться ними не шляхом радикальних соціальних революцій, а шляхом духовного преображення світу, яке починається з самого себе. Оцінюючи нові релігійні течії і порівнюючи їх з традиційними, визнаємо за факт, що серед їх послідовників немає алкоголіків і наркоманів, немає сексуальних збочень і довільності шлюбу, наявне відчуття спільнотності, братерства, є взаємна підтримка і взаємодопомога (а це особливо потрібне в наш час і за наших умов людині), знання своєї релігії не на рівні обрядодіяння, а змістовного її віроповчального осягнення, загалом толерантне ставлення до послідовників інших віросповідань тощо. Відтак якихось радикальних виявів екстремізму від послідовників нових релігійних течій навряд чи можна очікувати. Хібащо від амбітних новотворів окремих новоявлених, але не визнаних ні в новорелігійних течіях, ні владними органами «месій» (але то випадок). Скоріше може мати місце цей екстремізм, войовнича протидія наявності і діяльності з боку традиційних релігійних течій, їх організацій щодо новоявлених десь релігійних спільнот. Організований сатаністський рух в Україні не проглядається. Скоріше подеколи маємо витівки окремих його послідовників, але й тут з ними треба вміло працювати, а не діяти за принципом зареєструвати/ незареєструвати. Реєстрація – не панацея від можливих небажаних дій, а скоріше прикриття їх.

Науково-експертний матеріал підготовлений Відділенням релігієзнавства ІФ НАН України – його співробітниками А.Булатовим, В.Климовим, А.Колодним, О.Саганом, Л.Филипович.

РЕЛІГІЄЗНАВЧА ЕКСПЕРТИЗА ПРО ЗМІСТ І БОГОСЛУЖБОВЕ ЗАСТОСУВАННЯ ЛІТЕРАТУРИ СВДКІВ ЄГОВИ

За дорученням Національної академії наук України (22.10.2013, № 2171) відділ історії релігії і практичного релігієзнавства Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г.С.Сковороди НАН України розглянув надісланий Релігійним центром Свідків Єгови в Україні лист з проханням зробити аналіз релігійної літератури Свідків Єгови в Україні, яка безкоштовно надсилається цьому релігійному центру із-за кордону, зокрема з Німеччини, і надати експертний висновок: *чи за своїм змістом і застосуванням ця література є богослужбовою.*

Утворена рішенням Вченої Ради Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г.С.Сковороди НАН України експертна група в складі: **Филипович Л.О.**, доктора філософських наук, професора, завідувача відділу історії релігії і практичного релігієзнавства, **Яроцького П.Л.**, доктора філософських наук, професора, провідного наукового співробітника (**координатор групи**), **Бабія М. Ю.**, кандидата філософських наук, провідного наукового співробітника, – проаналізувала зміст 24 номерів журналу «Сторожевая башня» (укр. «Вартова башта») і 12 номерів журналу «Пробудитесь!» (укр. «Пробудись!») за січень-грудень 2013 р., а також окремих книжково-брошурних видань («Подражайте их вере», «Бог промовляє до нас через пророка Єремію», «Перебувайте в Божій любові» та ін.) і з'ясувала, відвідавши при цьому ще й богослужбові зібрання громад Свідків Єгови в Києві, Східниці, Трускавці, інших містах (в цьому році, та й в попередніх роках), спосіб і форми застосування цієї літератури.

Експертною групою встановлено

1. У статуті Релігійної організації «Релігійний центр Свідків Єгови в Україні», зареєстрованому Постановою Ради у справах релігій при Кабінеті Міністрів України (протокол №3 від 30.03.1992р.) зазначається, що діяльність Свідків Єгови в Україні полягає «у проведенні оснований на Біблії християнського служіння» у таких формах і виявах:

- проведення богослужінь та здійснення обрядів;
- проповідування віровчення про Царство Боже;
- навчання людей, які виявляють зацікавленість Біблією, і проведення з ними безкоштовних біблійних вивчень для збагачення їхньої духовності та морального вдосконалення;
- безкоштовне навчання біблійних норм, вивчення біблійної історії і біблійної літератури для підвищення рівня знань та вдосконалення релігійної освіти людей.

2. Основними засобами Свідків Єгови для реалізації зазначених вище форм і методів богослужбової, євангелізаційної і освітньої релігійної діяльності є релігійна література, біблійні посібники, які видаються, починаючи з 1879 р., широковідомим у всьому світі «Товариством Вартової башти, Біблії і брошур» у США з метою «всесвітньої біблійної освітньої діяльності». У 2013р. наклад журналу «Вартова башта» сягнув 45 млн на 210 мовах світу. Ця видавнича діяльність, як зазначається на титульній сторінці видання, «проводиться християнськими Свідками Єгови і підтримується добровільними пожертвуваннями та поширюється безкоштовно».

3. Специфічність релігійної організації Свідків Єгови полягає в тому, що на їх богослужбових зібраннях ця література, передовсім журнал «Вартова башта», служать як посібник для роз'яснення і коментування біблійних текстів. Члени кожної релігійної громади, яка іменується «зібранням», готуються до обговорення зазначених у ньому тематичних блоків спочатку на сімейних, а потім на групових зібраннях, які проводяться в їхніх храмах – «Залах Царства». Так, наприклад у листопадовому (2013р) випуску «Вартової башти» дається розклад обговорення її тематичних блоків на січень 2014 року: 30 грудня – 5 січня «Будьте пильні щодо молитви»; 6-12 січня «Сім пастирів, вісім князів. Що вони означають для нас сьогодні»; 20-26 січня «Слухайте пастирів Єгови»; 27 січня-2 лютого «Пастирі, наслідуйте Великого Пастиря». Ця форма богослужіння є універсальною: тематичні блоки у відповідності з календарним планом одночасно вивчаються і обговорюються всіма зібраннями Свідків Єгови по всьому світу. Продовжується богослужіння від 45 хвилин до години, започатковується і завершується спільною молитвою і спеціально підібраними до його тематики піснеспівами.

4. Крім цієї найважливішої богослужбової форми, релігійна література використовується в процесі підвищення кваліфікації кадрів служителів, вісників, піонерів, зокрема таких, як:

- *школа службового вдосконалення*, розрахована на підготовку неодружених молодих осіб з духовним саном (старійшин і служителів) для особливих релігійних призначень;
- *школа служіння Божому Царству* пристосована для надання старійшинам і служителям настанов з метою ефективного використання їх службових обов'язків, передачі досвіду керівництва різними ланками цієї релігійної організації;
- *школа піонерського служіння* допомагає так званим «повночасним проповідникам» (піонерам) ставати ефективнішими у своїй проповідницькій діяльності та підвищує їх кваліфікацію;
- *школа теократичного служіння* наявна в кожній громаді Свідків Єгови, навчання

в яких проводиться з метою поліпшення ораторських здібностей, вміння готувати та виступати з відповідальними проповідями, промовами, короткими «свідощами» перед різними аудиторіями.

5. Свідки Єгови ставляться до цієї одержаної кожною громадою літератури як до «духовного харчу», який роздає «вірний і розумний раб» (за євангельською термінологією), тобто Керівна рада Міжнародного центру релігійної організації Свідків Єгови в США. Безкоштовне поширювання і персональне роздавання цієї літератури під час проповідницької діяльності вісників, місіонерів і піонерів у масових місцях, а також використання її для домашнього вивчення зацікавленими особам також вважається найбільш жертовною і богоугодною формою богослужбової діяльності.

Експертний висновок

1. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» надає право релігійним організаціям поширювати релігійні вчення, навчати релігії у сім'ї і релігійній громаді (недільні школи, різні гуртки), відкривати власні релігійні заклади з метою релігійної просвіти населення, засновувати підприємства з виготовлення релігійної літератури, імпортувати, експортувати релігійну літературу (статті 22, 23, 24). Це право релігійних організацій «на придбання і використання священних книг, релігійних видань зафіксоване у «Підсумковому документі віденської зустрічі представників держав-учасниць наради з безпеки і співробітництва в Європі» (16.9).

2. Релігійна організація «Релігійний центр Свідків Єгови в Україні» не має власних друкарсько-видавничих засобів для масового виготовлення богослужбової літератури. Ця література є власністю «Товариства Вартової башти, Біблії і брошур» в США і розповсюджується безкоштовно для проведення уніфікованої «всесвітньої біблійної просвітницької діяльності». Для потреб Свідків Єгови в Україні вона видруковується в Німеччині, Японії, США та інших країнах, в яких функціонують типографії Товариства Вартової Башти. Відтак всі видавничі права зберігаються відповідно за Нью-Йоркським Товариством, корпораціями у Німеччині та інших країнах.

3. Функціональне використання Релігійною організацією «Релігійний Центр Свідків Єгови в Україні» релігійної літератури (журналів «Вартова Башта» та «Пробудись!», Біблії, книжок, брошур буклетів), що надсилається із-за кордону, зокрема з Німеччини, відповідає нормам богослужбової діяльності, які зафіксовані в офіційно зареєстрованому Статуті цієї релігійної організації, а також положенням Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» та міжнародного законодавства. Оскільки ця література використовується Свідками Єгови виключно для проведення оснований на Біблії християнського служіння у формах, передбачених Статутом, чим досягається задоволення їх богослужбових та релігійних потреб, вказана література є богослужбовою.

Затверджено Вченою Радою ВР ІФ НАНУ 19 листопада 2013 року.